

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ І ФУНКЦІЙ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

© 2014 ЧЕРНИШ І. В.

УДК 338.24: 338.48

Черниш І. В. Обґрунтування принципів і функцій антикризової політики держави у туристичній галузі

Метою статті є дослідження та обґрунтування принципів і функцій антикризової політики держави у туристичній галузі. У статті обґрунтовано та доведено доцільність використання принципів і функцій антикризової державної політики у туристичній галузі. У статті виокремлено наукову проблему щодо визначення вченими принципів і функцій антикризової політики держави у туристичній галузі, розкрито зміст і уточнено характеристики принципів антикризової державної політики, обґрунтовано функції антикризової політики держави у туристичній галузі; доведено необхідність визначення принципів і функцій при розробці концептуальних засад антикризової державної політики і встановлено їх взаємозв'язок і взаємозалежність при реалізації відповідної концепції.

Ключові слова: антикризова державна політика, концепт, концепція, криза, принцип, туристична галузь, функція

Табл.: 2. Формул: 1. Бібл.: 17.

Черниш Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра менеджменту і адміністрування, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка (пр. Першотравневий, 24, Полтава, 36011, Україна)

Email: irinachernysh@gmail.com

УДК 338.24: 338.48

UDC 338.24: 338.48

Черныш И. В. Обоснование принципов и функций антикризисной политики государства в туристической отрасли

Chernysh I. V. Justification of principles and functions of the anti-crisis state policy in the tourist industry

Целью статьи является исследование и обоснование принципов и функций антикризисной политики государства в туристической отрасли. В статье обоснована и доказана целесообразность использования принципов и функций антикризисной государственной политики в туристической отрасли. В статье выделена научная проблема определения учеными принципов и функций антикризисной политики государства в туристической отрасли, раскрыто содержание и уточнена характеристика принципов антикризисной государственной политики, обоснованы функции антикризисной политики государства в туристической отрасли; доказана необходимость определения принципов и функций при разработке концептуальных основ антикризисной государственной политики и установлена их взаимосвязь и взаимозависимость при реализации соответствующей концепции.

The goal of the article is the study and justification of principles and functions of the anti-crisis policy of the state in the tourist industry. The article justifies and proves expediency of the use of principles and functions of the anti-crisis state policy in the tourist industry. The article marks out the scientific problem of identification of principles and functions of the anti-crisis state policy in the tourist industry by scientists, provides the composition and specifies the characteristics of principles of the anti-crisis state policy, and justifies functions of the anti-crisis state policy in the tourist industry; proves the necessity of identification of principles and functions when developing conceptual grounds of the anti-crisis state policy and establishes their interrelation and interdependence during realisation of the relevant concept.

Ключевые слова: антикризисная государственная политика, концепт, концепция, кризис, принцип, туристическая отрасль, функция

Key words: anti-crisis state policy, concept, crisis, principle, tourist industry, function

Табл.: 2. Формул: 1. Библ.: 17.

Tabl.: 2. Formulae: 1. Bibl.: 17.

Черныш Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра менеджмента и администрирования, Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка (пр. Первомайский, 24, Полтава, 36011, Украина)

Chernysh Iryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Management and Administration, Poltava National Technical University named after Yu. Kondratyuk (pr. Pershotravnevyy, 24, Poltava, 36011, Ukraine)

Email: irinachernysh@gmail.com

Email: irinachernysh@gmail.com

Вступ. Вирішення проблеми виведення туристичної галузі з кризового стану на сучасному етапі розвитку національної економіки потребує розробки та реалізації на державному рівні концепції. З наукової точки зору, розробка дієвої концепції не можлива поза формування концептуального базису антикризової державної політики.

ми при розробці різних концепцій, слід звернути увагу на принципіві спільні та знакові точки зору (табл. 1).

У той же час, як для будь-якої концепції, так і для будь-якого концепту (у нашому випадку – антикризової політики держави у туристичній галузі) обов'язковими є принципи, яких необхідно дотримуватися, та, при цьому, у концепті повинні бути визначеними функції антикризової політики держави у туристичній галузі.

Узагальнення наведених прикладів щодо визначення та характеристики принципів, які містяться в антикризових концепціях (табл. 1), дозволяє зробити наступні висновки про їх відмінність.

Не існує спільних думок й відносно функцій антикризової державної політики, про що свідчить зміст наукових праць [8; 12; 13; 14].

Аналіз досліджень і публікацій за визначеною проблемою. Аналізуючи принципи, що закладені вчени-

Виділення невирішеної частини загальної проблеми. При відсутності виважених наукових підходів до визначення принципів і функцій, з урахуванням яких оретично обґрунтовується концепт і розробляється концепція антикризової державної політики у туристичній

Таблиця 1

Узагальнена характеристика принципів антикризових концепцій

Автор, джерело, принципи	Визначені принципи	Характеристика принципу
1	2	3
Грязнова А. Г. [1, с.203], Ельчанінов Д. В. [2] принципи антикризового управління	Єдності цілей управління	Узгодженість між цілями концепції на різних рівнях управління (національний, регіональний)
	Адекватності	Адекватність методів розробки та прийняття рішень у кризовій ситуації реальній ситуації
	Системного підходу	Рішення поставлених завдань на системній основі за кожною з функціональних і предметних підсистем із урахуванням чинників, які на них впливають
	Цілеспрямованості	Забезпечення ефективності антикризових заходів на основі ретельного плану, що відповідає місії та стратегічним цілям реалізації концепції
	Провідної ланки	Вибір пріоритетної цілі та реальних шляхів її досягнення, порівняно з іншими
	Оптимальності	Визначення критеріїв оптимальності для розробки та прийняття управлінських рішень
Довгань Д. А. [3], Файоль А. [4] принципи антикризового управління	Організаційного забезпечення	Наявність структури, яка здатна до прийняття рішень при порушенні рівноваги
	Повноти реалізації можливостей	Здатність повністю реалізувати внутрішні можливості при загрозі кризи та при виході з неї
	Ефективності	Ефективне використання всіх сфер і ресурсів
	Стратегічності	Потреба у забезпеченні розвитку за стратегічною програмою
	–	Використання за потребою сучасних управлінських інструментів антикризового управління (реструктуризації, реінжинірингу, санації)
	Регулярності та гнучкості контролю	Забезпечення постійного контролю з метою підвищення відповідальності, визначення позитивних результатів і негативних відхилень від цілі з метою їх усунення
	Регуляції динаміки	Прискорення або призупинення різних процесів, виявлення позитивних і негативних тенденцій з можливістю відповідно впливати на них
Постійного збору фактів	Збір, моніторинг фактів на відповідність меті та концепції управління, відповідність їх критеріям об'єктивності	
Штангрет А. М. [5, с.71], Дворник М. А. [6, с.208] принципи антикризового управління	–	Рання діагностика кризових явищ
	–	Диференціація кризових явищ за ступенем їх небезпеки для розвитку
	–	Терміновість реагування на кризові явища
	–	Адекватність реагування на ступінь реальної загрози
	–	Повна реалізація внутрішніх можливостей виходу із кризового стану
Бичкова Є. А. [7, с.100 – 101], принципи державної антикризової політики	Комплексності	Виведення з кризи передбачається у впливі на всі складові системи, що зумовлюється їх взаємозв'язком і цілісністю
	Терміновості	Необхідність дії в умовах кризи зумовлюється обмеженістю часу, а, відтак – потребується висока швидкість, чіткість і відпрацьованість заходів, які вживаються
	Адресність	Концентрація зусиль і ресурсів на пріоритетному напрямі
Щербань І. О. [8, с.36], Базаров Г.З. [9], Бурий С. А. [10, с.167] принципи антикризового управління	Упередження	Врахування результатів діагностики та механізмів запобігання виникненню кризи
	Максимізації можливостей	Знаходження шляхів виходу з кризи... шляхом концентрації ресурсів... зростання ефективності шляхом мінімізації витрат
	Концентрації виробництва	Концентрація ресурсів на малій кількості конкурентоспроможних туристичних продуктів, які можуть забезпечити значний економічний ефект
	Часових обмежень	Встановлення часу, ... який є у розпорядженні керуючого суб'єкту
	Головної ланки	Пошук основної проблеми, виявлення причин виникнення кризи з залученням необхідних ресурсів для її розв'язання

1	2	3
	Об'єктивності оцінки ситуації	Подолання кризи на об'єктивній реальності, яка забезпечується повним, своєчасним та достовірним інформаційним забезпеченням
	Оптимального співвідношення	Оптимальне співвідношення централізму та децентралізму у прийнятті рішень...
	Варіацій і ризику	Розробка та оцінка значної кількості альтернатив для врахування ризиків неадекватності окремих заходів
	Кадрової політики	Наявність кадрового потенціалу, здатного приймати унікальні антикризові заходи
	Мотивації	Використання засобів мотивації та стимулювання для впливу на антикризову свідомість персоналу у подоланні кризи
Свірідова Н. Д. [11, с.167 – 168] принципи концепції сталого розвитку	Комплексності	Взаємозв'язок усіх елементів системи, відносно яких вживаються заходи у процесі реалізації концепції
	Цілісності	Узгодження і взаємодія між складовими політики за всіма напрямками розвитку
	Пріоритетність	Вибір пріоритетного напрямку розвитку в умовах обмежених ресурсів із їх концентрацією для його реалізації
	Конкретності мети	Формування мети і завдань для її досягнення на основі програм і прогнозів
	Диференціації об'єктів управління	При використанні єдиних уніфікованих механізмів регулювання по всім напрямкам існує значна диференціація відносно окремих суб'єктів
	Забезпеченості законодавчою базою усіх учасників туристичної діяльності	-

галузі, стає практично неможливим вирішити ці науково-практичні проблеми.

Формування цілей статті, постановка завдань.

Відтак, метою даного дослідження є узагальнення наукових підходів до характеристики принципів і функцій антикризової державної політики у туристичній галузі, розкриття сутності категорій «принцип» і «функція» з метою їх уточнення відносно процесу антикризової державної політики у цій галузі, обґрунтування принципів і функцій з можливістю їх використання при розробці концептуальних засад антикризової державної політики у туристичній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. За визначенням, термін «принцип» (від лат. «principium» – початок, основа) є основним положенням будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду [15] (а у нашому випадку – основних положень концепції). Виходячи з цього, аналізуючи зміст праць за даними табл. 1, можна дійти наступних висновків.

По-перше, при тому, що у дослідженнях учених містяться відзнаки за кількістю та назвою принципів, їх характеристика в окремих випадках збігається. Очевидно, що вчені-економісти при різному визначенні назви окремих принципів концепції антикризового управління та державної антикризової політики (Бичкова Є. А.) фактично надають їм спільну характеристику. Отже, у більшості випадків змінюється лише назва принципу, при незмінній сутності основного положення концепції. У табл. 2 наведено групування різних принципів за різною назвою, при фактично однаковій характеристиці.

По-друге, стає очевидним (табл. 2), що у дослідженнях окремих учених-економістів не враховано вагомні основні положення (принципи) антикризових концепцій, при тому, що іншим надається зайва деталізація.

Зокрема, серед десяти визначених принципів, які повинні бути врахованими при розробці та реалізації антикризової концепції, та які характеризовано на основі систематизації та узагальнення існуючих наукових точок зору, Грязною А. Г. не враховано необхідність організаційно-кадрового забезпечення, мобілізації внутрішніх можливостей і ресурсів, терміновість і необхідність інформаційного забезпечення реалізації концепції; Довганем Д. А. не враховано необхідність збалансування рішень і єдності цілей, адекватності прийняття рішень, системного підходу та визначення пріоритетів у ході реалізації концепції; Штангретом А. М. визначено лише чотири з десяти, а Бичковою Є. А. – три з десяти концептуальних принципів (табл. 2); не всі концептуальні принципи визначені й іншими вченими – Щербанем І. О., Базаровим Г. З., Бурином С. А. і Свірідовою Н. Д., про що свідчать дані цієї таблиці. При цьому зайва деталізація міститься у дослідженнях Довганя Д. А., при розкритті сутності основного положення щодо мобілізації внутрішніх можливостей і ресурсів для виходу з кризи, оскільки, виходячи з теорії сукупної продуктивності, поза раціонального та ефективного використання ресурсів не можливо мобілізувати можливості будь-якої економічної системи; Штангретом А. М. не обґрунтовано розрізненість сутності положення (принципу) відносно термінового та своєчасного реагування на кризу з урахуванням динаміки її розвитку, оскільки поза діагностики (будь-то рання, або пізня), не можливо визначитися з термінами щодо реалізації заходів концепції; Свірідовою Н. Д. проведено зайву деталізацію при визначенні основних положень, що характеризують необхідність визначення пріоритетної проблеми, цілей і шляхів її вирішення, оскільки поза диференціації за об'єктами управління не можливо визначитися з пріорите-

Таблиця 2

Групування принципів антикризових концепцій за ознакою ідентичності характеристик у дослідженнях учених-економістів*

Сутність основного положення (принципу)**	Назва принципу у дослідженнях учених-економістів						
	Грязнова А. Г.	Довгань Д. А.	Штангрет А. М.	Бичкова Є. А.	Щербань І. О., Базаров Г. З., Бурий С. А.	Свірідова Н. Д.	
Єдність цілей на всіх рівнях управління концепцією та збалансування при прийнятті рішень	єдність цілей управління	-	-	-	оптимального співвідношення	цільності	
Адекватність рішень кризової ситуації	адекватності	-	адекватності	-	-	-	
Системний підхід до вирішення проблем кризових явищ при постановці завдань і їх реалізації	системного підходу	-	-	комплексності	-	комплексності	
Планування реалізації антикризових заходів на відповідність досягнення цілям виходу з кризи	цільспрямованості	стратегічності	-	-	-	конкретності мети	
Визначення пріоритетної проблеми, цілі та шляхів їх вирішення	провідної ланки	-	диференціації	адресності	головної ланки	пріоритетності; диференціація об'єктів управління	
Визначення критеріїв оцінки заходів і рішень, що приймаються на основі контролю за ступенем досягнення цілей	оптимальності	регулярності та гнучкості контролю	-	-	об'єктивності оцінки; варіації і ризику	-	
Організаційно-кадрове забезпечення реалізації концепції	-	організаційного забезпечення	-	-	кадрової політики; мотивації	-	
Мобілізація внутрішніх можливостей і ресурсів для виходу з кризи	-	повноти реалізації можливостей; ефективності	повноти реалізації можливостей	-	максимізації можливостей; конкретизації виробництва	-	
Термінове та своєчасне реагування на кризу з урахуванням динаміки її розвитку	-	регуляції динаміки	рання діагностика; терміновість	терміновість	упередження, часових обмежень	-	
Інформаційне забезпечення реалізації концепції на основі моніторингу фактів	-	постійного збору фактів	-	-	-	забезпечення інформаційною базою усіх учасників туристичної діяльності	

Пояснення до табл. 2:

* складено на основі результатів узагальнення табл. 1;

** сутність і характеристики принципів (гр. 1) уточнено автором.

тами; у дослідженнях Щербань І. О., Базарова Г. З. і Бурого С. А. існує найбільша кількість принципів за назвою, що фактично дублюють один одного при характеристиці основних положень (принципів), які характеризовано у табл. 2 (гр. 1).

Відтак стає зрозумілим, що серед розглянутих досліджень маються як відзнаки, так і неточності при характеристиці та визначенні основних положень (принципів) антикризових концепцій. Виходячи з цього, вважаємо за доцільним конкретизувати як самі принципи за їх назвою, так і надати їм відповідну характеристику: антикризова політика держави у туристичній галузі ґрунтується на концептуальних принципах управління – єдності цілей та рішень, адекватності рішень, системності, планування заходів, пріоритетності цілей, об'єктивності оцінки, організаційно-кадрового забезпечення, мобілізації ресурсів і можливостей, своєчасності реагування, інформаційного забезпечення, характеристика яким надана у табл. 2 із урахуванням узагальнення розглянутих принципів антикризового управління (табл. 1). При цьому зазначимо, що ці принципи повинні бути узгодженими з принципами антикризового державного регулювання.

Вважаємо, що обґрунтування цих принципів повинно бути пов'язаним із формами та методами державного регулювання, що логічно доводиться наступним чином: у процесі реалізації антикризової політики держави у туристичній галузі державні інституції – як суб'єкт управління цим процесом – використовують форми та методи державного регулювання задля досягнення головної мети – скорішого виведення галузі з криз та (або) попередження кризових явищ (залежно від етапу розвитку кризи у галузі). Відтак можна дійти висновку про те, що основними положеннями (принципами регулювання) антикризової політики держави у туристичній галузі є: адміністрування, сутність якого полягає у правовому, легалізуючому, координуючому, плануючому та прогноуючому, пропагандистському забезпеченні процесу виведення галузі з кризи та (або) її попередження шляхом відбору найбільш ефективних і адекватних стану галузі методів; економічного стимулювання, сутність якого полягає у відборі найбільш ефективних і адекватних стану галузі методів прямого і непрямого стимулювання задля скорішого виведення галузі з кризи та (або) її попередження. Виходячи з цього, головна сутність антикризового державного регулювання полягає у використанні методів за двома вищевизначеними принципами, відбір яких дозволяє конкретизувати заходи антикризової політики держави. Такий підхід, із нашої точки зору, дозволяє уникнути дублювання заходів подолання кризи – з одного боку, а з іншого – встановлюється об'єктивність прийняття рішень щодо їх відбору, оскільки цей процес спирається на використання методів державного регулювання, що застосовуються суб'єктом управління.

Таким чином, на відзнаку від існуючих концепцій антикризової політики держави, сутність яких зводиться до антикризового управління, у концепті антикризової політики держави у туристичній галузі передбачається дотримання обґрунтованих принципів антикризового державного регулювання. При цьому, на основі дотримання принципів регулювання відбираються доміанти щодо подолання кризових явищ.

Не можна визнати виправданим і той факт, що у більшості розглянутих концепцій не приділяється увага необхідності використання функцій антикризової політики (як за складовою «управління», так і за складовою «регулювання»).

Вирішуючи цю наукову проблему, звертають на себе увагу точки зору окремих учених-економістів, якими надається характеристика функціям антикризової політики держави та антикризового управління. Так, у науковій праці [12] визначаються функції антикризової політики держави, а у наукових працях [13, с. 114] і [14, с. 300] аналогічним чином трактуються функції антикризового управління – як види діяльності, що відображають предмет антикризової політики (у першому випадку), або антикризового управління (у другому), та визначають його результат, відповідаючи на питання: що робити для того, щоб ефективно управляти на всіх стадіях кризи. При цьому, як при обґрунтуванні антикризової політики держави, так і при обґрунтуванні антикризового управління визначаються такі функції, як «передкризове управління, управління в умовах кризи, управління виходу з кризи, стабілізація нестійких ситуацій, мінімізація втрат і упущених можливостей, своєчасне прийняття рішень» [12; 13, с.114; 14, с.300]. На думку Щербань І. О., задля упередження та нейтралізації криз у туристичній галузі пропонується використовувати традиційні загальновідомі функції менеджменту – планування, організації, мотивації, обліку, контролю та аналізу, які закладено у концепцію антикризового управління [8, с. 46]. Однак, із нашої точки зору, у першому випадку не можливо поєднувати функції антикризової державної політики з функціями антикризового управління, оскільки ці два процеси є різними та, при цьому, головною неточністю є те, що при розгляді державної політики не враховується антикризове державне регулювання. У той же час, заслуговує уваги прив'язка цих функцій до конкретного періоду етапізації. У другому ж випадку спиратися на використання тільки загальновідомих функцій менеджменту при відбудові антикризової політики держави на галузевому та національному рівнях економіки – не коректно, оскільки, по-перше – ці функції обґрунтовано для локального рівня, а по-друге, – знов таки, не відносяться до процесу регулювання.

Вирішення цієї наукової проблеми потребує усвідомлення самого поняття «функція» та пошуку шляхів узгодженості антикризових функцій із загальними функціями державної політики.

Так, виходячи з походження терміну функція, від лат. «functio» – виконання, відповідність, відображення [16, с. 655], її трактування або як деякого правила, закону, який надає можливість кожному елементу множини M , під яким розуміється область значень незалежної змінної X , становити у відповідність деякий елемент множини M , під яким сприймається область значень залежної змінної ($y = f(x)$) [17, с. 15], можна констатувати, що при визначенні функції концепту антикризової політики держави у туристичній галузі необхідно дотримуватися наступних положень: по-перше, функція розглядається в якості дії (незалежної змінної), що за умови його впливу на елемент « M » змінює його значення « y »; по-друге, функція є поняттям, що визначає зміну значення « y » під впливом конкретної дії; по-

третє, реалізація самої функції законно встановлює зміну значення «у» під впливом дії (незалежної змінної «Х»); по-четверте, під впливом функцій, що складають множину елементів «М», і змінюється значення «у», встановлюється функціональна залежність між елементами, що визначається причинними зв'язками між ними (тобто між сферами галузі).

Логіко-математичне обґрунтування положень, на основі яких можуть бути визначені функції концепту антикризової політики держави у туристичній галузі, дозволяє в якості елементів множин «М» розглядати сфери, що формують, впливають та забезпечують розвиток галузі. За таких умов, під множиною елементів «М» ми розглядаємо політико-правову (M_1), економічну (M_2), регіональну (M_3), соціальну (M_4), культурну (M_5), освітню (M_6) і екологічну (M_7) сфери. Відтак, у нашому випадку під множиною елементів «М» ми сприймаємо стан туристичної галузі та його зміну («у») внаслідок реалізації незалежних змінних «Х» (M_1, \dots, M_7). Виходячи ж із того, що загальні функції державної політики щодо збалансованого розвитку туристичної галузі та національної економіки можна характеризувати за сферами з їх відповідним поділом на економічну, політико-правову, соціальну, регіональну, культурну, освітню (виховну) та екологічну (природну), не доцільно по-іншому визначати й функції антикризової політики держави у цій галузі. З урахуванням обґрунтованих положень, які визначають функцію в якості дії, що передбачає реалізацію антикризових заходів, під впливом яких повинен змінюватися стан галузі, логіко-математичний вираз її зміни («у») можна виразити наступним чином (1):

$$y = f(X_1; X_2; X_3; X_4; X_5; X_6; X_7), \quad (1)$$

де: у – кризовий стан галузі;

$X_1; X_2; X_3; X_4; X_5; X_6; X_7$ – відповідно політико-правова, економічна, регіональна, соціальна, культурна, освітня (виховна), екологічна (природна) функції, реалізація яких полягає у виконанні дій і заходів суб'єктами управління з використанням найбільш ефективних адміністративних та економічних форм і відповідних їм методів, спрямованих на попередження та (або) нейтралізацію та (або) усунення кризи (залежно від етапу її розвитку), націлених на:

- створення сприятливого нормативно-правового середовища для розвитку внутрішнього туризму, захисту національних суб'єктів господарювання у галузі від несумлінної конкуренції, залучення іноземних туристів та інвесторів, формування позитивного іміджу країни як туристичного регіону (політико-правова функція « X_1 »);
- стимулювання розвитку в'їзного туризму, поліпшення туристичної інфраструктури, розвитку споріднених із туристичною галуззю (економічна функція « X_2 »);
- визначення та пріоритетний розвиток туристично-орієнтованих регіонів із перерозподілом видатків бюджету, налагодженням партнерських стосунків між ними (регіональна функція « X_3 »);
- створення нових робочих місць у галузі шляхом стимулювання суб'єктів господарювання, пошуку шляхів підвищення рівня заробітної плати у галузі, формування привабливості галузі для працездатності (соціальна функція « X_4 »);

- відновлення та відродження історико-культурної спадщини, розвиток культурного обміну та туристичних потоків з іншими країнами (культурна функція « X_5 »);
- вирішення проблеми підготовки висококваліфікованих кадрів для галузі, підвищення світогляду осіб, які користуються послугами галузі (освітня (виховна) функція « X_6 »);
- вирішення проблем екологічної безпеки у туристичних регіонах, досягнення екологічної рівноваги при розвитку туристичної галузі у країні (екологічна (природна) функція « X_7 »).

Висновки та перспективи подальших досліджень.

На основі проведеного дослідження теоретично обґрунтовано та доведено доцільність використання принципів і функцій антикризової державної політики у туристичній галузі. При цьому, у відповідному концепті ці базисні категорії між собою взаємопов'язані: реалізація перелічених функцій суб'єктами управління, поруч із базовими – управління та регулювання, здійснюється на основі виконання принципів концепту антикризової політики держави (зокрема, антикризових державного управління та регулювання) з використанням форм і методів, які відповідають етапу кризи.

Відтак, реалізація тієї чи іншої функції змінює кризовий стан галузі, який залежить від усунення кризових явищ у сферах, що до неї входять. Це надає можливість завдяки функціям концепту антикризової державної політики у туристичній галузі встановлювати взаємозв'язки між цілями, пріоритетами та заходами подолання або попередження кризи, що зумовлюється системністю та комплексністю підходу до вирішення цієї науково-практичної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макроэкономика: теория и российская практика: учебник / под ред. А. Г. Грязновой и Н. Н. Душой. – М.: КНОРУС, 2007. – 608 с.
2. Ельчанинов Д. В. Развитие механизмов антикризисного управления на промышленных предприятиях: теория и практика / Дмитрий Владимирович Ельчанинов: автореф. дис. д.э.н. спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством: теория управления экономическими системами. – Самара; Самарский государственный экономический университет, 2008. – 40 с.
3. Довгань Д. А. Принципы антикризисного управления предприятием / Д. А. Довгань: Сборник тезисов 2-й Всероссийской Интернет-конференции «Грани науки – 2013» / Отв. ред. А. В. Герасимов. – Казань.– СМУИС, 2013. – С. 567–568.
4. Fayol H. General and Industrial Management. London: Pitman. – 1949. –Р. 5–6.
5. Штангрет А. М. Антикризове управління підприємством: навч. посібн. / А. М. Штангрет, О. І. Копилюк. – К.: Вид-во «Знання», 2007. – 335 с.
6. Дворник М. А. Сучасне розуміння антикризового управління в діяльності вітчизняних туристичних підприємств / М. А. Дворник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.4. – С. 205–210.
7. Бычкова Е. А. Государственная антикризисная политика Российской Федерации в социальной сфере / Евгения Алек-

сандровна Бычкова: Дис. ... канд. полит. наук по спец. 23.00.02. – М.: МГУ им. М. Ломоносова, 2011. – 154 с.

8. Щербань І. О. Механізм антикризового управління посередницькими організаціями (на прикладі підприємств туризму) / Щербань Ірина Олександрівна: Дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами за видами економічної діяльності). – Київ; ПВНЗ «Європейський університет», 2011. – 219 с.

9. Базаров Г. З. Теория и практика антикризисного управления : учеб. для вузов / Г. З. Базаров, С. Г. Беляев, Л. П. Бельх и др. [под ред. С. Г. Беляева и В. И. Кошкина. – М.: ЮНИТИ, 2006. – 469 с.

10. Бурій С. А. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу : монографія / С. А. Бурій, Д. С. Мацеха. – Хмельницький : ТОВ «Тріада-М», 2006. – 393 с.

11. Свірідова Н. Д. Концепція сталого розвитку туризму в сучасних умовах / Н. Д. Свірідова // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – №176. – С.166–168.

12. Антикризисное управление: конспект лекций / Е. А. Бабушкина, О. Ю. Бирюкова, Л. С. Верещагина. – М.: Изд-во «Эксмо», 2008. – 160 с.

13. Сапа Н. В. Теоретико-методологічні засади механізму антикризового державного управління / Н. В. Сапа // Гуманітарний вісник ЗДІА випуск 38, 2009. – С. 106–116.

14. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: Навч. посіб. для вищих навч. закл. – К.: ЦУЛ, 2003. – 504 с.

15. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.market-pages.ru/makroec/47.html>

16. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник / под ред. проф. Д. П. Горского. – М.: Изд-во «Наука», 1975. – 717 с.

17. Успенский В. А. Лекции о вычислимых функциях / В. А. Успенский. – М.: Государственное издательство физико-математической литературы, 1960. – 492 с.

plants: theory and practice]. *avtoref. dis. ... d. e. n. spets. 08.00. 05, 2008.*

“Ekonomicheskiy slovar” [Dictionary of Economics]. <http://www.market-pages.ru/makroec/47.html>

Fayol, H. *General and Industrial Management* London: Pitman, 1949.

Kondakov, N. I. *Logicheskiy slovar-spravochnik* [Logical Reference Dictionary]. Moscow: Nauka, 1975.

Makroekonomika: teoriia i rossiyskaia praktika [Macroeconomics: Theory and Russian practice]. Moscow: KNORUS, 2007.

Sviridova, N. D. “Kontseptsiiia staloho rozvytku turizmu v suchasnykh umovakh” [The concept of sustainable tourism development in modern conditions]. *Kultura narodov Prychernomor'ia*, no. 176 (2009): 166-168.

Sapa, N. V. “Teoretyko-metodolohichni zasady mekhanizmu antykrizovoho derzhavnogo upravlinnia” [Theoretical and methodological basis of the mechanism of crisis governance]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*, no. 38 (2009): 106-116.

Shcherban, I. O. “Mekhanizm antykrizovoho upravlinnia poserednytskymy orhanizatsiiamy (na prykladi pidpriemstv turizmu)” [The mechanism of crisis management intermediary organizations (for example, tourism enterprises)]. *dys. ... kand. ekon. nauk spets. 08. 00. 04*, 2011.

Shtanhret, A. M., and Kopyliuk, O. I. *Antykrizove upravlinnia pidpriemstvom* [Crisis management]. Kyiv: Znannia, 2007.

Uspenskiy, V. A. *Lektsii o vychislmykh funktsiiakh* [Lectures on computable functions]. Moscow: Gosudarstvennoe izdatelstvo fiziko-matematicheskoy literatury, 1960.

Vasylenko, V. O. *Antykrizove upravlinnia pidpriemstvom* [Crisis management]. Kyiv: TsUL, 2003.

REFERENCES

Bychkova, E. A. “Gosudarstvennaia antikrizisnaia politika Rossiyskoy Federatsii v sotsialnoy sfere” [State anti-crisis policy of the Russian Federation in the social sphere]. *dis. ... kand. polit. nauk spets. 23. 00. 02*, 2011.

Bazarov, G. Z., Beliaev, S. G., and Belykh, L. P. *Teoriia i praktika antikrizisnogo upravleniia* [Theory and practice of crisis management]. Moscow: YuNITI, 2006.

Buryi, S. A., and Matsekha, D. S. *Antykrizove upravlinnia ta upravlinski rishennia – problemy pidpriemstv maloho biznesu* [Crisis management and management decisions - the problems of small businesses]. Khmelnytskyi: Triada-M, 2006.

Babushkina, E. A., Biriukova, O. Yu., and Vereshchagina, L. S. *Antikrizisnoe upravlenie* [Crisis management]. Moscow: Eksmo, 2008.

Dvornyk, M. A. “Suchasne rozuminnia antykrizovoho upravlinnia v diialnosti vitchyznianskykh turystychnykh pidpriemstv” [Current understanding of crisis management in the activities of local tourism enterprises]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 22. 4 (2012): 205-210.

Dovgan, D. A. “Printsipy antikrizisnogo upravleniia predpriatiem” [Principles of crisis management]. *Grani nauki – 2013*. Kazan: SMUIS, 2013. 567-568.

Elchaninov, D. V. “Razvitie mekhanizmov antikrizisnogo upravleniia na promyshlennykh predpriatiakh: teoriia i praktika” [Development of mechanisms for crisis management in industrial